

เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

อัยการสูงสุดยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย โดยอ้างเหตุว่า พรรคไทยรักไทยให้เงินสนับสนุนพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีมีผู้สมัครเพียงคนเดียวและผู้สมัครนั้นได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ วรรคสอง และพรรคไทยรักไทยร่วมกับพรรคพัฒนาชาติไทยและพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สมัครพรรคพัฒนาชาติไทยที่ขาดคุณสมบัติในข้อที่ว่า เป็นสมาชิกพรรคเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ให้ลงสมัครได้ นอกจากนี้หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทยยังได้ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จเพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร และหัวหน้าพรรคแผ่นดินไทยยังได้ทำรายงานการประชุมและออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคเป็นเท็จเพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร การกระทำของพรรคไทยรักไทยดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ การกระทำของพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เมื่อความดังกล่าวปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐาน อัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นสมควรยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองทั้งสามตามมาตรา ๖๗ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องทั้งสามไว้พิจารณาวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๔๙ พรรคไทยรักไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นประเด็นข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

- คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนี้ เนื่องจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดียุบพรรคการเมืองเป็นอำนาจของศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์มาโดยตลอด คณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่ใช่ศาล

- นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ผู้ยื่นหนังสือร้องเรียน ไม่ได้รู้เห็น การกระทำตามหนังสือร้องเรียนด้วยตนเอง จึงไม่เป็นผู้เสียหายตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๓

- การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงไม่ชอบด้วยระเบียบ คณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐ และการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ วรรคสอง และวรรคสาม

- การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง มีผลให้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ้นผลใช้บังคับ ไปด้วย เมื่อกฎหมายยกเลิก ย่อมมีผลให้เหตุแห่งการยุบพรรคสิ้นสุดลง

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

- หลักเกณฑ์การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓

- ข้อเท็จจริงที่อ้างในคำร้องทุกข้อรับฟังไม่ได้

- การกระทำที่อัยการสูงสุดกล่าวหาไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะสั่งยุบพรรคตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) และ (๓)

- กรณีมีเหตุไม่สมควรที่สั่งยุบพรรคไทยรักไทย

- ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรคตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ เพื่อเป็นเหตุ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคไม่ได้

- ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง

- คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรค ขณะเกิดเหตุคดีนี้ ไม่ได้ เนื่องจากหลังจากพรรคไทยรักไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ช่วงต้นเดือนตุลาคม ๒๕๔๙ มีกรรมการบริหารพรรคลาออกจากตำแหน่ง และหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคด้วย เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๙ ทำให้กรรมการบริหารพรรคที่เหลืออยู่ พ้นจากตำแหน่งทั้งหมด

พรรคพัฒนาชาติไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาสรุปได้ว่า พรรคพัฒนาชาติไทยไม่ได้กระทำให้ ความผิดตามที่อัยการสูงสุดกล่าวอ้าง การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบด้วย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ เนื่องจาก

มิได้ให้โอกาสพรรคพัฒนาชาติไทย มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน ทั้งการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ปรากฏว่าได้จัดทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อกรรมการการเลือกตั้งที่พิจารณาวินิจฉัยทุกคน

พรรคแผ่นดินไทยยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาสรุปได้ว่า พรรคแผ่นดินไทยไม่ได้กระทำความผิดตามที่อัยการสูงสุดกล่าวอ้าง ประกอบกับศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ เป็นการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเพิกถอนการเลือกตั้งในครั้งดังกล่าว อัยการสูงสุดไม่อาจนำเหตุที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งครั้งดังกล่าวมาขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองได้ เนื่องจากมูลคดีที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของพรรคการเมืองที่ฝ่าฝืนกฎหมายและถูกดำเนินคดีสิ้นไปแล้ว ข้อกล่าวหาทั้งหมดจึงตกไป

๓. ประเด็นที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของพรรคการเมืองทั้งสาม และพยานหลักฐานทั้งหมดของคู่กรณีโดยละเอียดแล้ว มีคำวินิจฉัยในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงโดยสรุปดังนี้

๑. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และมาตรา ๓๕ วรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลงโอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยผู้พิพากษาและตุลาการที่มาจากศาลยุติธรรมและศาลปกครอง อันเป็นองค์กรตุลาการที่ปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์และมีความเป็นอิสระ มีวิธีพิจารณาที่มีหลักประกันขั้นพื้นฐานในเรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสแก่คู่กรณี แสดงความคิดเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสาม การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสี่ บัญญัติให้โอนคดีที่ค้างพิจารณาในศาลรัฐธรรมนูญมาอยู่ในอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงหาได้ขัดต่อหลักนิติรัฐดังที่กล่าวอ้างไม่

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ บัญญัติว่า เมื่อการกระทำตามมาตรา ๖๖ ปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งต่ออัยการสูงสุดพร้อมด้วยหลักฐานเพื่อยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ร้องเรียนให้ปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่ามีพรรคการเมืองกระทำการตามมาตรา ๖๖ จะเป็นใครหรือรู้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเองหรือไม่ มิใช่ข้อสาระสำคัญ นายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีนี้

๓. การสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมือง จึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๙ วรรคสอง และวรรคสาม และเป็นการดำเนินการตามคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง มิใช่การดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๔๒ ข้อ ๔๐

๔. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีสถานะทางกฎหมายเท่ากับพระราชบัญญัติทั่วไป การยกเลิกหรือการทำให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นผลใช้บังคับจึงต้องมีกฎหมายยกเลิกหรือมีกฎหมายใหม่ออกมาใช้บังคับแทน ภายหลังคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเข้ายึดอำนาจการปกครอง ไม่ได้มีคำสั่งให้ยกเลิกหรือออกกฎหมายมาใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับจึงมิได้สิ้นผลบังคับไปพร้อมกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๗ ที่เกิดขึ้นก่อนการสิ้นสุดลงของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงยังมีได้ระงับสิ้นไป และ การกระทำอันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ยังคงเป็นความผิดต่อไปด้วย

๕. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒๘ ให้อำนาจองค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายที่มีผลเป็นการยกเลิกหรือยุบพรรคการเมืองได้ ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๗ เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่ไม่ได้มีความหมายเลยไปถึงว่า องค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายลงโทษพรรคการเมืองไม่ได้ ไม่ว่าจะกระทำการอันมิชอบหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองอย่างร้ายแรงเพียงใดก็ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) (๓) และ (๔) จึงมิใช่บทบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติไว้ และมีได้เกินความจำเป็นหรือกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของเสรีภาพของบุคคลในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง จึงชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง ส่วนข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้น มาตรา ๒๖๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ให้สิทธิเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนายกรัฐมนตรีเท่านั้นที่จะโต้แย้งได้

๖. เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แล้ว ย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งยุบพรรคการเมือง ตามมาตรา ๖๓ วรรคสาม

ได้ทันที ไม่ต้องมีคำสั่งให้พรรคการเมืองเล็กกระทำการตามวรรคสองก่อน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ จึงมีได้ชัดหรือแย้งกับบทบัญญัติดังกล่าว

๗. การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้วนั้น หากมีผลเป็นการยกเลิกความผิดที่ได้กระทำไปแล้วไม่ เพราะเป็นคนละส่วนกัน

๘. ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล ให้เงินสนับสนุนพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีผู้สมัครเพียงคนเดียวและผู้สมัครนั้นได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๔ วรรคสอง และพรรคไทยรักไทยร่วมกับพรรคพัฒนาชาติไทยและพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ผู้สมัครพรรคพัฒนาชาติไทยที่ขาดคุณสมบัติในข้อที่ว่า เป็นสมาชิกพรรคเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๐๗ (๔) ให้ลงสมัครได้ นอกจากนี้หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทยยังได้ออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคเป็นเท็จเพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร และหัวหน้าพรรคแผ่นดินไทยยังได้ทำรายงานการประชุมและออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคเป็นเท็จเพื่อให้ผู้สมัครนำไปเป็นหลักฐานในการสมัคร การกระทำของพรรคไทยรักไทยเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๑) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ การกระทำของพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๖๖ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

๙. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เป็นกรรมการบริหารพรรคคนสำคัญของพรรคไทยรักไทยและได้รับความไว้วางใจอย่างยิ่งจากคณะกรรมการบริหารพรรคและหัวหน้าพรรคดำเนินการเพื่อให้พรรคไทยรักไทยสามารถกลับคืนสู่อำนาจได้โดยเร็ว เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่พรรคไทยรักไทย พรรคไทยรักไทยไม่เคยมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อกล่าวหาทั้งก่อนและหลังวันเลือกตั้ง ทั้งที่ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่กระทบต่อภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทย ถือได้ว่า การกระทำของพลเอก ธรรมรักษ์ และนายพงษ์ศักดิ์ เป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคไทยรักไทย

นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ได้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทยและการรับเงินจากพลเอก ธรรมรักษ์ เป็นผู้แทนของพรรคพัฒนาชาติไทย ถือได้ว่า การกระทำของนายบุญทวีศักดิ์เป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคพัฒนาชาติไทย

นายบุญญาบารมีภณ ชินราช หัวหน้าพรรคแผ่นดินไทยรู้เห็นยินยอมให้นางฐิติมา ภาวะลี รับเงินจากพลเอก ธรรมรักษ์ ทั้งยังออกหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกพรรคอันเป็นเท็จ ถือได้ว่า การกระทำของนายบุญญาบารมีภณเป็นการกระทำและมีผลผูกพันพรรคแผ่นดินไทย

๑๐. การกระทำของพรรคไทยรักไทยเข้าหลักเกณฑ์ที่ถือได้ว่า เป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๖๖ (๓)

การกระทำของพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเข้าหลักเกณฑ์ที่ถือได้ว่า เป็นการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๒) ทั้งยังเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมาย หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา ๖๖ (๓)

๑๑. การกระทำของพรรคไทยรักไทยเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ผิดจุดไว้ซึ่งหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่เคารพยำเกรงต่อกฎหมายบ้านเมือง และไม่อาจดำรงความเป็นพรรคการเมืองที่จะสร้างสรรค์และจรรโลงความชอบธรรมทางการเมืองแก่ระบอบการปกครองของประเทศโดยรวมได้อีกต่อไป จึงมีเหตุอันสมควรยุบพรรคไทยรักไทย

ส่วนพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทยเป็นพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของผู้ก่อตั้งหรือคณะกรรมการบริหารพรรค มิได้มีสภาพความเป็นพรรคการเมืองอยู่เลย จึงมีเหตุอันสมควรยุบพรรคพัฒนาชาติไทยและพรรคแผ่นดินไทย

๑๒. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ใช้บังคับกับเหตุยุบพรรคตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๖ (๑) (๒) และ (๓) เพราะความในมาตรา ๖๖ (๑) (๒) และ (๓) มีความหมายชัดเจนว่าเป็นบทบัญญัติที่ห้ามกระทำการอยู่ในตัว เมื่อพรรคการเมืองใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวก็อาจถูกยุบพรรคการเมืองได้ จึงมีผลเท่ากับเป็นข้อต้องห้ามมิให้พรรคการเมืองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวนั่นเอง

๑๓. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๙ ที่ให้การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมิใช่โทษทางอาญา เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่เกิดจากผลของกฎหมายที่ให้อำนาจในการยุบพรรคการเมืองที่กระทำการต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เพื่อมิให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีโอกาสที่จะกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายซ้ำอีกในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และแม้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในสังคมที่มี การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่การมีกฎหมายกำหนดว่า บุคคลใดสมควรมีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพแห่งสังคม หรือเพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยในสังคมนั้นดำรงอยู่อย่างมั่นคงได้ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๗ ข้อ ๓ จึงมีผลใช้บังคับย้อนหลังแก่การกระทำอันเป็นเหตุยุบพรรคในคดีนี้ได้

๑๔. การที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งในขณะเกิดเหตุลาออกจากตำแหน่งก่อนวันมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ลบล้างผลของการกระทำที่พรรคการเมืองได้กระทำ ในขณะที่กรรมการบริหารพรรคผู้นั้นดำรงตำแหน่งอยู่ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดผลที่ไม่ควรจะเป็น และการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ย่อมตกเป็นอันไร้ผล คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวได้

๔. ผลคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย กับให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ๑๑๑ คน พรรคพัฒนาชาติไทย ๑๙ คน และพรรคแผ่นดินไทย ๓ คน มีกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

องค์คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ นายปัญญา ถนอมรอด นายอักราท จุฬารัตน นายสมชาย พงษ์ธา นายธานีศ เกศวิทักษ์ นายจรัญ หัตถกรรม หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์ นายนุรักษ์ มาประณีต และนายวิชัย ชื่นชมพูนุท

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๓๓ ก วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๐ (เล่ม ๑)

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน
นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์ ผอ.กค. ๑
พันโทภาคภูมิ ศิลารัตน์ ผอ.กค. ๓
นายสิทธิพร เสาภายน ผอ.กค. ๖
นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ ฯ

ย่อโดย นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑
พันโทภาคภูมิ ศิลารัตน์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓
นายสิทธิพร เสาภายน
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖